

Khronis Aidonidis canta ja en un altre lloc

Pandelís Bukalas
Traducció: Rubén Montañés

Imatge: Wikimedia Commons

Proppassat 23 d'octubre va morir Polikhronis (Khronis) Aidonidis (1928-2023), músic que s'havia dedicat sobretot a les cançons tradicionals de la seva tràcia natal. *Αέρηδες - Torre dels Vents* presenta a continuació, a tall d'obituari, l'article que Pandelís Bukalas va publicar sis dies després, el 29 d'octubre, al diari *I Kathimerini* [El Quotidià], i que podeu trobar a <https://www.kathimerini.gr/opinion/562696603/o-chronis-aidonidis-tragoydaei-pia-alloy/>.

Fa dècades, el segle passat, havia rebut, com a boníssim present, una casset feta a mà. No recordo quin adorador de la cançó demòtica me l'havia regalat, potser algun dels periodistes tracis que coneixíem aleshores nosaltres, els de la capital, als congressos periodístics d'estiu a Samotràcia. Cantava Khronis Aidonidis. Cançons de Tràcia. Serien del temps que l'il·lustre cantant no s'havia obert encara a cançons de Macedònia i d'Àsia Menor. ¿Seria la casset envellida per haver-la usat molt – casset, paraula ja obsoleta, com la seva cosina germana la videocasset, perquè han estat declarades obsoletes els objectes mateixos que denominaven? Seria el meu trastet que feia funcions de magnetòfon?

Fos com fos, en una cançó, que mai no havia trobat en la discografia coneguda d'Aidonidis –heus ací, el nom fa la persona–, algunes paraules, un hemistiqui, no se sentien clarament. I jo necessitava clares la narració i el sentit, per a un dels textos sobre poesia demòtica que tenia, uns a mig fer a la màquina d'escriure i uns altres al fons del meu cervell. Era una cançó de retorn i reconeixement, d'aquelles que van emocionar Iorgos Seferis i li van inspirar el «Retorn de l'emigrat». L'escala del reconeixement que segueix la consort a la

cançó tràcia, fins assegurar-se que aquest que li demana un petó és el seu home, mai no l'havia sentit abans. Ni l'havia llegit en cap recull de cançons demòtiques.

«Però, per què no telefones Aidonidis? Ja veuràs com s'alegra», em va proposar un amic excepcional, i també un filòleg excepcional, Panagiotis Skordàs, d'Agiassos de Lesbos. «Tinc el seu telèfon», va insistir. En va. Fins i tot quan, anys després, em va informar que Aidonidis havia creat un lloc web oficial, amb títol el seu nom i cognom i per subtítol el decapentesíl·lab «perquè recorden els vells i aprenguin els joves», i que podia preguntar-li mitjançant l'apartat específic de comunicació, no vaig gosar. Com mai no vaig gosar saludar Mikhalis Katsarós pels carrers d'Atenes, on ens creuàvem sovint, quan el diari *Kathimerini* tenia el local al carrer Sokratus. Encara que estimava sobre manera la seva poesia; encara que m'inclinava davant la seva vehement postura antidogmàtica «contra els saduceus», que va pagar cara. Veia, dilluns de nit, el dia que va morir Aidonidis, la seva sòbria auto-història al *Monograma* de Iorgos i Iró Sgurakis. I pensava que el *Monograma*, el *Rerefons* i algunes altres emissions de veu són la veritable riquesa de l'ERT. Només que la televisió partitista no té particular estima pel seu patrimoni. Si en tingués, li importaria i l'ampliaria. Però «el cercle del *Monograma* s'ha tancat». Hi ha moltes sèries, oi, i on es trobarà temps televisiu, on sobran els diners? Pel que fa als canals privats, els quals la Constitució mateixa obliga, article 15, a assegurar tres principis bàsics, la igualtat, l'objectivitat i la qualitat, en respecten el tercer tant com els dos primers. «Que ha mort qui? Khronis Aidonidis? Mig minut. Vull dir que li dediqueu mig minut, no que espereu mig minut perquè pensi com l'honorarem de debò». Així va la cosa, als feus de la «informació», i així continuarà anant. Perquè, tornem a dir-ho, «Grècia no és una república bananera».

Khronis Aidonidis, vital fins a la mort, havia esdevingut ja fa molt de temps un element de la nostra tradició. I ho va assolir perquè no s'adormí sobre els llorers de la seva veu, do de Déu, de la natura o de la seva mare, una cantant excepcional, i del seu pare popa, que se l'emportava de petit a l'església i ell començà a poc a poc a salmejar troparis; per allò «fàcil», com diu l'autobiografia al seu lloc web, en tercera persona. Va conrear el seu carisma amb l'estudi. I prengué consciència que la tradició va de bracet amb la recepció. És a dir, que no és quelcom acabat i mort, quelcom emmagatzemat en una forma definida, sinó quelcom a què donen sentit i canvien de forma les eleccions de cada receptor o «continuador de la tradició», com l'anomenem convencionalment.

És definitiva la seva resposta a una pregunta d'Andonis Boskoïtis, en una xerrada conjunta que tingué lloc en 2001 però que havia restat inèdita fins ara (vegeu <https://olafaq.gr/people/interviews/chronis-aidonidis-ereynitis-agonistis/>). El periodista, doncs, li pregunta si el complaïa el respecte que professaven els més joves envers el seu art. I Aidonidis respon com segueix: «Una pena. Conec Mariza Kokh des que començà a cantar. No m'he d'alegrar que es posà a rentar les cançons demòtiques de l'abús de la dictadura? Si totes les proclames de la dictadura s'escoltaven amb acompanyament de *klarina* i *tsàmika*, era molt natural que hi hagués una reacció per part dels més joves, els

quals estimaven terriblement la tradició, com ara Kokh, Savópulos i altres. A mi no m'interessa si algú "destorba" el so, si tindrà una colla de músics tradicional o una banda *pop*. La paraula hi compta, la història de cada cançó, la poesia amb què la tradició mateixa ens nodreix».

Aidonidis, com Domna Samiu, suposava la continuïtat de la tradició, defensant-la dels seus mercaders, que la deformen, la corrompen, l'espellen amb els ganivets del saber a mitges i del xovinisme, per fer-la igual a la seva alçada mínima. Els *klarina* de la dictadura, que se sentien a tot volum quan els torturadors apallissaven resistents, perquè no se sentissin les seves queixes, amenaçaren amb una desvalorització definitiva la meitat del nostre patrimoni, el neogrec. Exactament com el kitsch de les celebracions de la dictadura al Kal·limàrmaro va amenaçar l'altra meitat, la grega antiga.

«Les cançons macedòniques», diu Aidonidis en la mateixa entrevista, «les va tallar durant anys la dictadura. Sabeu per què? Les consideraven comunistes, pel seu veïnatge amb Bulgària». I llegim al llibre d'Alikí Rombu-Levidi *Vides observades: música, dansa i configuració de la subjectivitat a Macedònia* (ed. Alexàndria, 2016): «En l'àmbit de les mesures de revocació de l'alteritat que foren imposades en el període d'entreguerres i les tres dècades posteriors a la guerra, l'estat va prohibir l'ús dels instruments musicals dels naturals del país. El discurs d'aquests sovint esmenta circumstàncies en les quals els gendarmes irrompien a les seves cases i els "massacraven" les gaites». No, la tradició no és una festeta.